

Musiikkimatka muinaisuudesta

■ Kansanmusiikin lähettiläs Terho korostaa runonlaulun perinnettä

RIIKKA SALOKANNEL

HÄMEENLINNA Kun Terho Asikainen aikuisella iällä lähti opiskelemaan kansanmusiikkia, tiesi hän siinä voivansa yhdistää kaksi intohimoaan: viulunsoiton ja historian. Musiikin kautta on suora yhteys tuhansia vuosia taaksepäin. Vaikka maailma muuttuu, musiikissa ja ihmisyydessä on jotain alkuvoimaisen pysyvää.

Hämeenlinnalainen kansanmusiikko ja musiikkipedagogi Terho Asikainen kävi monen nuoren tavoin soittotunneilla. Ammatin klassinen musiikki, kitaran ja urttoviulun soittoharrastus ei uurtavasti löytynyt toisaalta. Vasta yli nelikymppisenä vuorotteluvapaalla Kaustisen Kansanmusiikkijuhlilla kolahti ja Asikainen lähti Joensuuun Karelia ammattikorkeakouluun kansanmusiikin linjalle opiskelemaan viulunsoittoa ja pelimannimusiikkia.

MUINAISUUS kiinnosti Terhoa. Mistä on tultu ja millaisia oltu. Aina on soitettu ja laulettu, mutta millaista musiikkia. Vaikka vaikutteita on tullut idästä ja lännestä, on meillä oma runonlaulun perintemme tuhansien vuosien takaa.

Itämerensuomalaisten, Karjalan, Viron alueen arkaainen musiikki ja runonlaulu säestettiin jouhikolla ja kanteleella. Kansalliseepoksemme sankari, Väinämöinen ei ollut soturi vaan runonlaulaja ja kanteleen soittaja. 1800-luvulla Lönnrot keräsi ja valikoi Kalevalaan runonlaulujen tekstejä tarinaksi. Soittimen viidellä kielellä, viidellä sävelellä soitettu ikaikainen musiikki ei siinä tallentunut.

– Vanhimmissa musiikissa ei välttämättä ollut duuria tai mollia, mutta niillä kansanperinteen kerääjillä, jotka musiikkia myös nuotittaen tallensivat, oli klassisen musiikin tuntemus. He eivät välttämättä ymmärtäneet mikä tuo väliterssi oli ja määrittivät soittimen epäviereiseksi.

”Vanhimmissa musiikissa ei välttämättä ollut duuria tai mollia.”

1900-LUVUN alussa jäljellä oli vain muutama jouhikkoa soittava musiikko. Viimeiset runonlaulajat asuivat Itä-Karjalan runokylissä. Kansatieteilijät olivat saaneet joitakin autenttisia kappaleita äänitettyä fonografeille. 1600-luvulta kehittynyt, meille lännestä tullut uuden ajan eurooppalainen pelimannimusiikki oli muodikkaampaa.

Viulu syrjäytti jouhikon. Haitari kuului tanssilavalla kuuluvammin.

Terho Asikainen kiertää kertomassa kansankulttuurista tarinoiden ja soittaen.

Runonlaulanta jäi tanssimusiikin jalkoihin. Maailma ja musiikin käyttöyhteys muuttui ja muuttuu koko ajan. Kansanmusiikissa oli paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös soittajakohtaisia persoonallisia eroja. Siinä missä Pohjanmaalla polskattiin, tanssittiin Karjalassa katrillin tahtiin.

– Meillä on edelleen kansanlaulujen pohjalta iskelmämusiikki ja tanssilavakulttuurikin voi hyvin. Nykyajan räppiä – suomenkielistä puhelaulua – voidaan idealtaan pitää runolaulun jatkumona. Musiikkityylillä on rakenne ja lainalaisuudet, rytmi ja tavujen ja riimien säännöt. Aikanaan 7-polvinen trokee loi rakenteen, jolla rivi riviltä etenevä tarina kerrotaan. Nykypäivän puhelaulajilla on omat lauseriimitellyn rytmensä, Terho analysoi.

KANSANMUSIIKIKSI määriteltä musiikki on marginaalista, mutta se vei Terho Asikaisen

Polvien välissä soiva lyyrasoitin

JOUIKKO tai jouhikantele on jousella soitettava lyyrasoitin. Sitä soitetaan polvien välissä, kaikkoppa nojaa soittajan reisiin. Suorasivuinen kaikkopohja on koverrettu puusta ja siinä on kansi. Kopan jatkeena on tappipuoli, johon kielet on viritetty.

Jouhikossa on 2-4 kieltä. Melodiakieltä lyhennetään käsiaukkaan pujotetun vasemman käden sormien selkämällä. Itse jouhi on oikeassa kädessä. Soitinrakentaja Juho Ronkainen on rakentanut Asikaisen jouhikon. Hän arvostaa myös kovasti Jouni Arjavan seinällä olevaa, kansansoittaja Pekka Lambergin suutarintyövälineillä rakentamaa soitinta, joka on viimeinen kansansoittajien itsensä rakentama ja vielä soittokäytössä oleva instrumentti.

mukanaan. Viulu sängyn alla mahdollisti improvisoinnin inspiraation iskiessä. Hän on soittanut monenlaista musiikkia, useissa eri kokoonpanoissa.

Opiskeluaikana Terho tutustui norjalaiseen kansanmusiikkiin ja hardangerviulun soittoon. Repertuaaria on ollut irlantilaisesta folkmusiikista Petty Pilgrims-yhtyeestä naapurin haitaristin kanssa kierrettyihin Duo Naapurit-keikkoihin. Hän säestää kansantanssiryhmiä, tekee tarinateatterimusiikkia, soolokeikkoja ja kansankulttuurista kertovia esityksiä. Paitsi

Pekka Lambergin suutarintyökaluilla tehty jouhikko on edelleen soittokäytössä.

musiikko, Asikainen on myös musiikkipedagogi ja viulunsoiton opettaja. Omien soitto-oppilaitten lisäksi hän on ohjannut erilaisia ryhmiä.

Terho Asikaisen omat sooloesiintymiset ovat musiikkitarinanmatka muinaisista ajoista omalle kotiportille. Hän tuo viulunsa ja jouhikon sävelin vanhat runonlaulutekstit Väinämöisen kautta sadan vuoden taakse ja sieltä konserttinsa kautta tähän hetkeen.

Kansanmusiikki on todellakin kansamme musiikkia. Soiton ja

laulujen välillä hän kertoo paitsi musiikin polusta, samalla myös siitä, miten ja millainen kuulijoiden musiikkiperimä on heidät tilaisuuteen tuonut.

Asikainen valmistele esityksensä yleisön mukaan. Hän kaivaa kansanmusiikin arkistoista ja lähteistä paikkakuntaa, seutua, ihmisryhmää koskettavat kappaleet. Tapa, jolla hän yhdistää omat intohimonsa: musiikin ja historian, kansanmusiikin ja kulttuurihistorian yleisöä koskettavalla tavalla on musiikkipedagogiikkaa ja perinteen välittämistä parhaimmillaan.